

Γράφει ο **Μανόλης Καμηλάκης** *

Η Ελλάδα ανέκαθεν αποτελούσε έναν θελκτικό τουριστικό προορισμό της Μεσογείου προσελκύοντας κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες σημαντικό αριθμό επισκεπτών. Την περίοδο πριν την νομισματική ένωση οι τιμές μπορούσαν να είναι ανταγωνιστικές ενώ η εισροή ξένου συναλλάγματος από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες είχε σημαντικά οφέλη για την οικονομία. Οι επιχειρήσεις ήταν πολυάριθμες στην πλειοψηφία τους οικογενειακές και μικρού μεγέθους σε μια χρονική περίοδο που και άλλοι μικρομεσαίοι κλάδοι της οικονομίας (βιοτεχνία, γεωργία, οικοδομή κτλ) ακόμα λειτουργούσαν ικανοποιητικά. Η πορεία προς το μύθο της ενιαίας ευρωπαϊκής οικονομίας και του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος είχε τις γνωστές καταστροφικές συνέπειες καθώς το σαθρό οικοδόμημα που πλάσαραν ως Ευρώπη των λαών δεν είναι τίποτε άλλο από ένα κεφαλαιοκρατικό μηχανισμό εκμετάλλευσης και καταπίεσης των φτωχών λαϊκών στρωμάτων. Ενώ σταδιακά οι περισσότεροι πρωτογενείς κλάδοι της οικονομίας οδηγούνταν στην παρακμή και την εξαφάνιση, δημιουργήθηκαν οι κατάλληλες συνθήκες προώθησης και ανάπτυξης του τουρισμού ως κύριου τροφοδότη στους κλάδους παροχής υπηρεσιών καταλυμάτων και εστίασης.

Ο καπιταλισμός έτσι κι αλλιώς είχε περάσει στο στάδιο του ολοκληρωτισμού με ποιοτικά αναβαθμισμένους μηχανισμούς εκμετάλλευσης, πιο επιθετικό χαρακτήρα, δημιουργώντας προσοδοφόρο έδαφος για το μεγάλο κεφάλαιο να μπει δυναμικά και με προϋποθέσεις σε «επενδύσεις» στον τριτογενή τομέα που υπήρχε μικρότερο ρίσκο και μεγαλύτερα κέρδη. Ισχυροί τραπεζικοί όμιλοι, εφοπλιστές, μεγάλοι κατασκευαστικοί όμιλοι κτλ που διαχρονικά διαπλέκονταν με όλες τις κυβερνήσεις ρουφώντας δημόσιο χρήμα από τα κρατικά ταμεία με κάθε τρόπο, εφάρμοσαν την ίδια πετυχημένη συνταγή και σε αυτή την περίπτωση. Οι τεράστιες «επενδύσεις» σε τουριστικές υποδομές ήταν από τα κλεμμένα του λαού και τα θαλασσοδάνεια που έδιναν αφειδώς τράπεζες. Οι παραδοσιακοί μεγαλοξενοδόχοι μπήκαν και αυτοί στη μοιρασιά, κυρίως κατά την περίοδο των ολυμπιακών αγώνων, όπου μαζί με την υπόλοιπη συμμορία κεφαλαιοκρατών έλαβαν πακτωλούς κρατικής οικονομικής ενίσχυσης, επιδοτήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση μαζί με προκλητικά πακέτα φορολογικών διευκολύνσεων. **Οι Ολυμπιακοί αγώνες ήταν η αφετηρία για ένα μεγάλο φαγοπότι που κρατάει ακόμα και σήμερα αλλά ο λογαριασμός εξακολουθεί να πληρώνεται**

από τα γνωστά υποζύγια δηλαδή τα φτωχά λαϊκά στρώματα.

Η μεγάλη οικονομική κρίση που ξέσπασε μετά το 2008 έχει κάποια κοινά χαρακτηριστικά με την σημερινή παγκόσμια υγειονομική κρίση του κορωνοϊού. Η μετωπική επίθεση μεγάλης έντασης στα εργατικά δικαιώματα και τότε όπως και τώρα έγινε με το επιχείρημα της επιβίωσης του κεφαλαίου για να διασωθούν οι θέσεις εργασίας. Οι εργαζόμενοι του κλάδου βομβαρδίζονταν καθημερινά από ανακοινώσεις στελεχών των επιχειρήσεων που τους περιέγραφαν μια βιβλική καταστροφή δύσκολα αναστρέψιμη, ξενοδοχεία και πάλι βρίσκονταν υποτίθεται υπό την απειλή κλεισίματος λόγω πτώσης της τουριστικής κίνησης, επιχειρήσεις εμφανίζονταν προς πώληση και όλο αυτό το καλά στημένο κλίμα πλαισιωνόταν με το ίδιο αφήγημα που ακούμε και σήμερα, «να βάλουμε πλάτη, να κάνουμε υπομονή, είμαστε μια οικογένεια με τους εργαζόμενους». Ακόμα και οι μαζικές διαδηλώσεις της περιόδου μπήκαν στο μίξερ καθώς προβάλλονταν αρνητικά από τα καθεστωτικά ΜΜΕ. **Ένας λαός που βίωνε την δραματική αύξηση της ανεργίας και της φτωχοποίησης έπρεπε να καταπνίξει την αγανάκτηση του για να μην πληγεί η τουριστική περίοδος και η εικόνα της χώρας στο εξωτερικό.** Η τουριστική κίνηση τελικά είχε μια μικρή πτώση που σε καμία περίπτωση δεν έφερε παρά ελάχιστες, μικρής διάρκειας αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις για το κεφάλαιο το οποίο πάτησε πάνω της ώστε να επιβάλει, μέσο των μνημονιακών κυβερνήσεων, ακραία αντεργατικά μέτρα, δραστικές μειώσεις σε μισθούς, περεταίρω ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων.

Η σφαγή μισθών και εργασιακών δικαιωμάτων και κυρίως η εξάπλωση των «ευέλικτων» μορφών εργασίας σε συνδυασμό με την έκρηξη της τουριστικής ζήτησης την τελευταία δεκαετία, εκτόξευσαν και τα κέρδη του μεγάλου τουριστικού κεφαλαίου τα οποία άγγιξαν συνολικά τα 120 δισεκατομμύρια ευρώ, την ίδια ώρα που για παράδειγμα οι αμοιβές των ξενοδοχοϋπαλλήλων είναι καθηλωμένοι ακόμα στα επίπεδα του 2009. Η κατακόρυφη αύξηση της τουριστικής κίνησης δεν δημιούργησε ουσιαστικά νέες θέσεις εργασίας ούτε διατήρησε τις παλιές καθώς η εντατικοποίηση και η επέλαση των ελαστικών μορφών απασχόλησης μείωσε την πλήρη και μόνιμη εργασία η οποία μετατράπηκε σε επισφαλή και περιοδική. Οι μεγάλοι τουριστικοί επιχειρηματικοί όμιλοι αναδεικνύονται πρωταθλητές στην χρήση τέτοιων μορφών εφαρμόζοντας 14 διαφορετικές ενώ παράλληλα εκμεταλλεύτηκαν τις παροχές των εταιριών ενοικίασης εργαζομένων ακόμα και την εκπαιδευτική διαδικασία της πρακτικής άσκησης από το εσωτερικό ή το εξωτερικό ως δυνατότητα πολύ φθηνής και ευέλικτης εργασίας. **Το αφήγημα της συμβολής του τουριστικού κεφαλαίου στην μάχη ενάντια στην ανεργία καταρρέει σαν χάρτινος πύργος αφού τελικά η μόνη συνεισφορά του ήταν στην καθιέρωση της μερικής ανεργίας και στην ενίσχυση μηχανισμών σύγχρονου δουλεμπορίου στην αγορά εργασίας.** Η αθλιότητα που

διακρίνει τις μεθόδους διεύρυνσης του περιθωρίου κέρδους των τουριστικών επιχειρήσεων συμπληρώνεται με τα υψηλά ποσοστά παραβατικότητας, με την μαύρη και υποδηλωμένη εργασία να αποτελούν κανονικότητα, καθώς επίσης και τις απάνθρωπες συνθήκες διαμονής, υγιεινής και ασφάλειας στους χώρους δουλειάς. **Τα κοντέινερ της ντροπής όπου στοιβάζονταν εργαζόμενοι κατά την διάρκεια της απασχόλησης τους στα πολυτελή τουριστικά θέρετρα συνθέτουν την εικόνα του εργασιακού μεσαίωνα που επικρατεί στον συγκεκριμένο κλάδο.** Το θαύμα της τουριστικής ανάπτυξης που πήρε τα σκήπτρα και μετονομάστηκε σε «βαριά βιομηχανία» της χώρας λειτουργεί όπως κάθε άλλος παρασιτικός μηχανισμός του κεφαλαίου στα πλαίσια του καπιταλισμού. Η εργατική δύναμη γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης ενώ το κράτος χρηματοδοτεί με το υστέρημα του λαού την καπιταλιστική ολιγαρχία ανεξάρτητα αν διανύουμε μια περίοδο οικονομικής ύφεσης ή ανάκαμψης αρκεί η κάνουλα της κερδοφορίας να παραμένει ανοικτή.

Η υγειονομική κρίση δεν ήταν προσχεδιασμένη όμως για το τουριστικό κεφάλαιο αποτελεί μια μεγάλη ευκαιρία λειτουργώντας ως επιταχυντής πιο επιθετικών αντεργατικών μέτρων που απεργάζονταν το προηγούμενο διάστημα με την κυβέρνηση της ΝΔ. Αιχμή του δόρατος οι μεγαλοξενοδόχοι, οι οποίοι εκπροσωπούν το πιο ισχυρό κομμάτι του τουριστικού κεφαλαίου και συνέβαλαν στην διαμόρφωση του γνωστού κλίματος τρομοκρατίας και οικονομικής κατάρρευσης των επιχειρήσεων που είχαμε συναντήσει και στο παρελθόν. Η πραγματικότητα διαφέρει πάρα πολύ σε σχέση με αυτό που παρουσιάζουν ξεκινώντας από το απλό δεδομένο πως τα συσσωρευμένα κέρδη της τελευταίας δεκαετίας παραμένουν ανέγγιχτα στους φουσκωμένους τραπεζικούς λογαριασμούς των επιχειρηματικών ομίλων. Στον αντίποδα οι εργαζόμενοι που βιώνουν μια πολυετή ανελέητη επίθεση στα εισοδήματά τους, πλέον είναι αντιμέτωποι με την πλήρη ανέχεια. **Η ακριβής περιγραφή της περιόδου είναι πως έχουμε να κάνουμε με μια προσωρινή αναστολή εσόδων για τις τουριστικές επιχειρήσεις με ταυτόχρονο πάγωμα υποχρεώσεων μέχρι και μόνιμη απαλλαγή κάποιων εξόδων.** Σαφέστατα ο τουρισμός είναι ένα ευαίσθητο προϊόν που επηρεάζεται αρνητικά όταν κλονίζεται το αίσθημα ασφάλειας όμως η παρούσα κατάσταση της πανδημίας του κορωνοϊού είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο, κατά συνέπεια δεν υπάρχει ζήτημα μειονεκτικής θέσης σε σχέση με τον ανταγωνισμό και το κυριότερο είναι μια περίοδος με ημερομηνία λήξης. Οι εργοδοτικοί φορείς και οι ενώσεις ξενοδόχων και επιχειρηματιών του τουρισμού, είναι κάθε άλλο παρά άξιοι εμπιστοσύνης όσον αφορά τις εκτιμήσεις τους. Η πρόσφατη εμπειρία της οικονομικής κατάρρευσης του Thomas Cook ανέδειξε ότι οι ζημιές που αρχικά εκτιμούσαν και με στόμφο ανακοίνωναν για να τσιμπήσουν πάλι κρατικό χρήμα, ήταν ηθελημένα εξαιρετικά διογκωμένες χωρίς να ανταποκρίνονται ούτε στο ελάχιστο στην πραγματικότητα. Η ίδια τακτική ακολουθείται κατά γράμμα και στην παρούσα συγκυρία με δύο στόχους. Ο πρώτος είναι φυσικά η αύξηση της οικονομικής

ενίσχυσης με δημόσιο χρήμα ή με επιπλέον φοροαπαλλαγές και εισφοροαπαλλαγές και ο δεύτερος η περεταίρω διεύρυνση των «ευέλικτων» μορφών εργασίας, αναμενόμενο ήταν πως η κυβέρνηση θα ικανοποιούσε απόλυτα τις συγκεκριμένες απαιτήσεις προχωρώντας άμεσα τις απαραίτητες ρυθμίσεις. **Η περίοδος αναμονής μέχρι το σταδιακό άνοιγμα κάποιων επιχειρήσεων του κλάδου είναι περίοδος επένδυσης στην ισχυροποίηση των μηχανισμών εκμετάλλευσης για το τουριστικό κεφάλαιο που επιδιώκει σε μελλοντικά, πολλαπλά και μόνιμα οφέλη.** Η προκλητικότητα με την οποία οι εργοδοτικοί φορείς θέτουν απαιτήσεις για το άνοιγμα των επιχειρήσεων τους είναι επίσης χαρακτηριστική ζητώντας εξωφρενικά πράγματα όπως να εγγυηθεί τα έσοδα τους το δημόσιο το οποίο θα αναλάβει ταυτόχρονα να πληρώσει και τους μισθούς των εργαζομένων όσο αυτοί κρατάνε τις επιχειρήσεις τους κλειστές και τον πλούτο καλά φυλαγμένο στα σεντούκια τους. **Οι θιασώτες της ελεύθερης οικονομίας και μεγάλοι πολέμιοι του κρατισμού δεν είναι τελικά τίποτε άλλο από ένα τσούρμο κρατικοδίαιτων παρασιτικών ολιγαρχών που διαχρονικά λυμαινούνται το υστέρημα του λαού.**

Μπροστά σε αυτό το αδυσώπητο σφυροκόπημα των εργατικών κατακτήσεων και δικαιωμάτων, αντιμέτωποι με την νέα επίθεση του τουριστικού κεφαλαίου που θα καταδικάσει την πλειοψηφία του εργατικού δυναμικού στην αέναη εργασιακή περιπλάνηση, την φτώχεια και την ανέχεια, το ταξικό εργατικό κίνημα πρέπει να δώσει ανάλογη απάντηση. Οι εργαζόμενοι στο τουριστικό κλάδο θα βρεθούν στο επίκεντρο των νέων αντεργατικών απορυθμίσεων για ακόμα μια φορά και οφείλουν να αξιολογήσουν τα συμπεράσματα και την εμπειρία της οικονομικής κρίσης ώστε να μην παρασυρθούν από την εξελιγμένη έκδοση της θεωρίας του ΤΙΝΑ. Η ταξική ανασυγκρότηση του εργατικού κινήματος περνάει αναγκαστικά μέσα από τα σωματεία τα οποία πρέπει να γίνουν πυρήνας αντίστασης και οργάνωσης της τάξης σε έναν ανειρήνευτο πόλεμο με την εκμετάλλευση και την καταπίεση. Η συσπείρωση και η ταξική ενότητα είναι κρίσιμα συστατικά σε ένα ισχυρό, ανεξάρτητο, ακηδεμόνευτο εργατικό κίνημα το οποίο πρέπει ειδικά στον κλάδο του τουρισμού να επαναφέρει με εμφατικό τρόπο και κάθε μέσο επιθετικά αιτήματα για την συγκυρία αλλά και για το μέλλον.

Το πιο σημαντικό είναι να ανατραπεί η μετακύληση του κόστους της υγειονομικής κρίσης στις πλάτες των εργαζομένων, το τουριστικό κεφάλαιο με τα συσσωρευμένα κέρδη πρέπει να πληρώσει μέχρι κεραίας μισθούς και ασφαλιστικές υποχρεώσεις του συνόλου του εργατικού δυναμικού του κλάδου με έκτακτη φορολόγηση. Η κρατικοδίαιτη ανάπτυξη που ρουφάει από τα λαϊκά εισοδήματα πρέπει να τελειώσει, οι εργαζόμενοι με την ακραία εκμετάλλευση της εργατικής τους δύναμης έχουν πληρώσει το χτίσιμο κάθε τουριστικής επιχείρησης, τους ανήκει κάθε κομμάτι ξενοδοχείου και εστιατορίου που στήθηκε από τον ιδρώτα και το μόχθο τους. Οι φοροαπαλλαγές και οι εισφοροαπαλλαγές να δοθούν στον

φτωχό λαό και όχι στις τουριστικές επιχειρήσεις, η απαίτηση να πάρουμε στα χέρια μας τον πλούτο που εμείς παράγουμε πρέπει να βγαίνει από το στόμα κάθε εργαζόμενου από εδώ και πέρα. Η βελτίωση των συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας στους χώρους εργασίας δεν χρειάζονται έκτακτη βελτίωση εξαιτίας του κορωνοϊού, γιατί ποτέ δεν ήταν ανθρώπινες έτσι κι αλλιώς, αλλά πλήρη επανασχεδιασμό. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να επαναλειτουργήσουν διαμορφώνοντας συνθήκες εργασίας που θα διασφαλίζουν την προστασία όλων των εργαζομένων με αυστηρά πρωτόκολλα, οι επιτροπές υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων θα έχουν τον πρώτο λόγο για την τήρηση τους και αυστηρά πρόστιμα θα πρέπει να επιβάλλονται σε όσους δεν τα ακολουθούν. Ο κρατικός ελεγκτικός μηχανισμός θα πρέπει να ενισχυθεί και να λειτουργεί σε συνεργασία με τα σωματεία ώστε να τελειώσει το κύμα εργοδοτικών αυθαιρεσιών που εντάθηκε την περίοδο της πανδημίας, παράλληλη αυστηροποίηση και αύξηση των προστίμων σε παραβάτες με κλείσιμο και κρατικοποίηση των επιχειρήσεων με συχνή παραβατικότητα. Η στροφή προς τον εσωτερικό τουρισμό δεν θεωρείται λύση ακριβώς γιατί ο χειμαζόμενος λαός βρισκόμενος στην δύνη των μνημονίων έχει ξεχάσει τι θα πει αναψυχή, πολιτισμός και ξεκούραση, τώρα ο κοινωνικός τουρισμός πρέπει να επανέλθει ως αναγκαία συνθήκη της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου. Τα κέρδη των επιχειρήσεων και το κράτος θα αποτελέσουν το μηχανισμό χρηματοδότησης ενός προγράμματος εργατικού κοινωνικού τουρισμού που θα είναι διαθέσιμος σε όλους τους εργαζόμενους και τις πληττόμενες κοινωνικές ομάδες που σηκώνουν αγόγγυστα μέχρι σήμερα το βάρος των καπιταλιστικών κρίσεων.

Οι χιλιάδες εργαζόμενοι που απασχολούνται στον τουρισμό περνώντας τα βάσανα της απόλυτης εργασιακής εξαθλίωσης μπορούν να είναι η σπίθα που θα ανάψει την φωτιά ενός μεγάλου εργατικού αγώνα για τα δικαιώματα όλης της τάξης. Τα πρώτα ενεργά βήματα δειλά δειλά γίνονται όμως χρειάζεται να ξεπεραστεί κάθε εμπόδιο και να ορθώσουμε το ανάστημα μπροστά στην επαπειλούμενη καταδίκη μας στην φτώχεια. **Η επαναλειτουργία των επιχειρήσεων του κλάδου θα πρέπει να σημάνει τον απεργιακό πανελλαδικό κλαδικό ξεσηκωμό διεκδικώντας αυτά που μας ανήκουν χωρίς πισωγυρίσματα, χωρίς συμβιβασμούς.** Η στάση όλων μας θα κρίνει αν θα επιβιώσουμε στο μέλλον εμείς και οι οικογένειες μας.

Μανόλης Καμηλάκης, μέλος του Δ.Σ του Συνδικάτου Επισιτισμού Τουρισμού Ξενοδοχείων Αττικής με την της ΛΑΝΤΖΑ αγωνιστική Εργατική Συσπείρωση